

УДК 332.8; 338.012
JEL: O18; L74; F52

Руденко Микола Вікторович
аспірант,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3134-5354
e-mail: mvrudenko@i.ua

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Стаття присвячена методичному інструментарію дослідження загроз економічній безпеці будівельних підприємств. Проаналізована сутність поняття «загроза». Обґрунтовано, що «загроза» - це негативна дія або дія, яка може мати негативні наслідки. Проведений аналіз основних техніко-економічних показників розвитку будівельних підприємств України за період 2016-2020 рр. Зроблено висновок щодо тенденції зростання кількості будівельних підприємств (на 28,90 % за п'ять останніх років), більш повільного зростання кількості працівників на будівельних підприємствах (на 8,79 % за період 2016-2020 рр.). Частка будівельних підприємств, які одержали прибуток, склала у 2020 р. 70,8 % від загальної кількості будівельних підприємств в Україні, що вдвічі перевищила частку будівельних підприємств, які отримали збиток (у 2020 р. 29,2 %). Проаналізовано методичний інструментарій ідентифікації загроз економічній безпеці, який запропонований іншими авторами. Запропонований методичний інструментарій ідентифікації загроз економічній безпеці будівельного підприємства за об'єктами або джерелами їх виникнення. Розроблено інструментарій на основі матриці ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства. Запропоновано алгоритм розрахунку підсумкового рангу загрози (Rj). Проведено розрахунки підсумкового рангу загрози економічній безпеці будівельного підприємства на конкретному прикладі. Зроблено висновок, що застосування різноманітних методичних інструментів ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства дозволяє підприємству вчасно налагоджувати свої захисні механізми. Рекомендовано запровадження систем моніторингу рівня економічної безпеки та ідентифікації загроз, що надасть можливість будівельному підприємству вчасно реагувати на можливі загрози та розробляти заходи щодо їх попередження або усунення.

Ключові слова: будівельні підприємства; економічна безпека; загрози; ризики; ідентифікація; методичний інструментарій.

DOI: <http://doi.org/10.32750/2021-0105>

ВСТУП

Постановка проблеми. На стабільність роботи будівельних підприємств впливає багато різних чинників. В науковій літературі ці чинники прийнято умовно поділяти на зовнішні та внутрішні та аналізувати їх з цієї точки зору, проте сучасні виклики світової економіки та національної економіки, зокрема, впровадження карантинних обмежень внаслідок виникнення пандемії на Covid -19, потребують більшої уваги до ідентифікації загроз та розробки методів щодо їх усунення або запобігання. Авторами, які досліджують питання забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств, запропоновані різні методи ідентифікації загроз економічній безпеці саме будівельних підприємств. Доцільно приділити увагу дослідженню методичного інструментарію дослідження загроз економічній безпеці будівельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення економічної безпеки промислових підприємств та способам ідентифікації загроз, методам їх діагностики та засобам запобігання або усунення цих загроз присвячені дослідження Лойко В.В., Іванків О., Колісніченко П.Т., Лаптева М.С.,

Хіміч О.В., Петренко О.В., Антоненко В.М., Адоніна С.В., Калашнікової Ю.М., Утенкової К.О., Кристиняк Б.Д., Кушнірук А.О., Черної М.В., Пархоменко Н.О. [1 - 13]. Оцінку сучасного стану будівельних підприємств в контексті забезпечення економічної безпеки та аналіз розвитку житлового фонду України надано в статтях Руденко В.С., Маляра С.А., Лукашук А.І., [14 - 16]. Питанням забезпечення фінансової безпеки територіальних громад, суб'єктів господарювання та домогосподарств, а також ідентифікації критичної інфраструктури як чинника запобігання виникненню загроз національній безпеці, присвячені дослідження Лойко Д.М., Леха Д.В., Величка В.О., Мариніва А.В., Стешенко Т.В., Храпкіної В.В. [17 - 20]. Зважаючи на значний доробок вчених, які у своїх працях висвітлювали питання забезпечення економічної безпеки та ідентифікації загроз, доцільно приділити увагу дослідженню методичного інструментарію виявлення та запобігання загрозам економічній безпеці будівельних підприємств.

Мета статті полягає у обґрунтуванні методичного інструментарію дослідження загроз економічній безпеці будівельних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичні основи управління економічною безпекою будівельних підприємств та ідентифікація понять «загроза» та «ризик» закладено в Законі України «Про національну безпеку України» [21]. У науковій праці Мігус І.П. та Лаптева С.М. також наведено авторське визначення понять «ризик» та «загроза» та наведено умови щодо їх розмежування [22]. У Законі України «Про національну безпеку України» наводиться визначення щодо загроз національній безпеці, а саме: «загрози національній безпеці України - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [17]. Розмежування понять «загроза» та «ризик» у наукових працях вчених надає можливість виділити «загрозу» як «певну подію, що впливає на діяльність суб'єктів господарювання» і «ризик» як «результат впливу загроз на господарську діяльність суб'єктів господарювання» [18]. Таке розмежування понять «загроза» та «ризик» надає можливість виділити основні особливості цих понять, тобто «загроза» - це дія, а «ризик» - результат цієї дії. Тобто можна простежити первинність виникнення та настання результатів: спочатку «загроза», потім «ризик». Безумовно, потрібно розуміти, що «загроза» - це негативна дія або дія, яка може мати негативні наслідки. Тому немала увага у науковій літературі приділяється розробці методичного апарату виявлення та ідентифікації загроз. Для з'ясування ситуації щодо тенденцій розвитку будівельних підприємств доцільно провести аналіз їх стану та розвитку за останні п'ять років за даними Державного комітету статистики України.

Проведений аналіз динаміки розвитку будівельних підприємств в Україні за період 2016-2020 рр. надав можливість зробити наступні висновки (табл. 1).

Кількість будівельних підприємств за період 2016-2020 рр. зросла на 28,90 %, що є позитивною тенденцією для розвитку національної економіки. Потрібно зауважити, що до незначної частки будівельних підприємств у загальній кількості активних підприємств України, так у 2020 р. частка будівельних підприємств склала тільки 4,69 % від загальної кількості підприємств. Проте обсяги будівельних робіт за досліджуваний період зросли 2,74 рази, що демонструє позитивну тенденцію у розвитку будівельних підприємств. Кількість працівників на будівельних підприємствах за період 2016-2020 рр. зросла незначно, на 8,79 %. На уповільнене зростання кількості працівників на будівельних підприємствах значно вплинули карантинні обмеження щодо пандемії на Covid-19, коли велика кількість працівників вимушена була звільнитися або піти у відпустку. За період

2016-2020 рр. індекси будівельної продукції демонстрували значний приріст у 28,18 % (2016 р.), 43,34 % (2017 р.), 33,62 % (2018 р.), 28,67 % (2019 р.) та дещо знижений ріст у 2020 р. 5,6 %. Частка будівельних підприємств, які одержали прибуток, склала у 2020 р. 70,8 % від загальної кількості будівельних підприємств в Україні, що вдвічі перевищила частку будівельних підприємств, які отримали збиток (у 2020 р. 29,2 %). Таким чином можна констатувати, що більшість будівельних підприємств в Україні є прибутковими.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників розвитку будівельних підприємств
України за період 2016-2020 рр.**

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення даних 2020 від даних 2016, %
Кількість будівельних підприємств	25359	28299	30532	32934	32688	28,90
Частка будівельних підприємств у загальній кількості активних підприємств України, %	4,19	4,42	4,58	4,72	4,69	0,5
Кількість працівників на будівельних підприємствах, тис. осіб	644,5	644,3	665,3	699,0	701,2	8,79
Обсяги виконаних будівельних робіт, млн. грн.	73726,9	105682,8	141213,1	181697,9	202080,8	Зростання у 2,74 рази
Індекси будівельної продукції, у % до попереднього року	128,18	143,34	133,62	128,67	105,6	- 22,58
Частка будівельних підприємств, які одержали прибуток до загальної кількості будівельних підприємств, %	70,8	71,5	72,8	73,8	70,8	-
Частка будівельних підприємств, які одержали збиток до загальної кількості будівельних підприємств, %	29,2	28,5	27,2	26,2	29,2	-

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України [23]

У проведених автором наукових дослідженнях щодо ідентифікації загроз економічній безпеці будівельних підприємств було запропоновано методичний інструментарій виявлення наявних та потенційних загроз в межах виділених складових економічної безпеки, а саме: фінансової, виробничої, інвестиційної, інноваційної, кадрової, інформаційної, маркетингової, силової [14]. Такий підхід надає можливість ідентифікувати загрози за окремими складовими і виявити найбільш впливові з них на кожну складову. Підхід ідентифікації загроз за складовими економічної безпеки будівельного підприємства доцільно застосовувати у випадку, коли управління економічною безпекою будівельного підприємства здійснюється в межах окремих складових.

Як методичний інструментарій застосовується також ідентифікація загроз економічній безпеці будівельного підприємства при поділі їх на зовнішні та внутрішні [2]. Цей метод також надає можливість ідентифікації загроз економічній безпеці і може бути застосований у випадку, коли йде мова про рівень можливості впливу будівельного підприємства на той чи інший вид загрози. У наукових працях до зовнішніх загроз віднесено політичні, економічні, правові, конкурентні, кримінальні, міжнародні, науково-технічні [5]. Погоджуючись з автором, який виділяє саме ці джерела зовнішніх загроз, потрібно додати соціальні та інформаційні загрози, які стали більш актуальними, особливо, зважаючи на спалах пандемії на Covid-19 в усьому світі, що безумовно вплинуло на діяльність всіх підприємств без винятку і будівельних підприємств також. Доцільно зауважити, що на зовнішні загрози підприємство має обмежені важелі впливу, тому у більшості випадків будівельному підприємству потрібно пристосуватися до умов зовнішнього середовища або розробити план заходів щодо запобігання або уникнення руйнівного впливу зовнішніх загроз. Безумовно такий план заходів не може перебачити вплив всіх без винятку загроз, особливо коли йде мова про форс-мажорні обставини. Проте допоможе уникнути збитків при ідентифікації більшості зовнішніх загроз. Заходи щодо усунення внутрішніх загроз економічній безпеці будівельного підприємства є більш ефективними, так як при ідентифікації внутрішніх загроз, їх можна повністю усунути, тому що внутрішнє середовище підприємства піддається більшому управлінському впливу з боку адміністрації та апарату управління.

Можна також ідентифікувати загрози економічній безпеці будівельного підприємства за об'єктом або джерелом їх виникнення. Це можуть бути: техніка та технології, контрагенти, персонал підприємства, джерела фінансування, ринок збуту будівельної продукції, матеріали, організація праці, інформація (табл. 2).

Загрози також можна ідентифікувати за ймовірністю нанесення збитків та величиною можливих матеріальних втрат. З цією метою потрібно кількісно оцінити ймовірні втрати та збитки, якщо загроза реалізовується. Цей метод передбачає застосування методів математичного моделювання і застосовується при розробці заходів щодо уникнення або запобігання виникнення загрозам економічній діяльності будівельного підприємства.

У наукових працях виділяють також інструментарій ідентифікації загроз за способами здійснення: промислове шпигунство, розкрадання, вербування та підкуп персоналу, технологічний доступ [4]. Погоджуючись з автором щодо перелічених інструментів ідентифікації джерел виникнення загроз будівельному підприємству за способами їх виникнення, потрібно додати ще можливі загрози, які мають місце в сучасності: незаконне проникнення в інформаційну систему підприємства та викрадення даних або їх зіпсування, недобросовісна конкуренція.

Науковцями виділено також інструментарій ідентифікації загроз економічній безпеці підприємства, які виникають в процесі взаємодії з різними суб'єктами господарювання, а саме: з постачальниками, споживачами, конкурентами, органами державного управління [6]. Погоджуючись з автором щодо запропонованого інструментарію ідентифікації загроз економічній безпеці підприємства, потрібно додати ще громадян міста, району або ОТГ, в якому працює будівельне підприємство і для яких виробляється будівельна продукція. Громадська думка щодо тих об'єктів, які будуються на території даного міста, району або ОТГ є важливою.

Таблиця 2

Ідентифікація загроз економічній безпеці будівельного підприємства за об'єктами або джерелами їх виникнення

Назва джерела виникнення загрози	Ідентифікація можливої загрози або групи загроз
Техніка та технологія	Зношена техніка при роботі може привести к незапланованим зупинкам та втраті продукції або травмуванню працівників. Застарілі технології при їх застосуванні погіршують якість будівельної продукції.
Персонал підприємства	Недостатній рівень кваліфікації персоналу може привести до вироблення недоброякісної будівельної продукції. Порушення правил техніки безпеки працівниками може привести до їхнього травмування. Недобросовісне ставлення працівників до збереження матеріальних цінностей може привести до розкрадання або зіпсування матеріалів.
Контрагенти	Порушення термінів договорів поставок матеріалів або обладнання може привести до порушення термінів виконання робіт. Недобросовісне виконання контрагентами своїх зобов'язань за договорами може привести до матеріальних та фінансових витрат.
Джерела фінансування	Відсутність джерел фінансування може привести до повної зупинки будівельних робіт. Обмеженість коштів з джерел фінансування може привести к пролонгації термінів виконання робіт.
Ринок збуту	Обмеженість ринку збуту будівельної продукції негативно впливає на темпи розвитку підприємства. Зниження попиту на ринку нерухомості може привести до уповільнення темпів роботи будівельного підприємства і, в подальшому, до повної його ліквідації.
Матеріали	Неякісні матеріали негативно впливають на якість готової будівельної продукції.
Організація праці	Неправильно організована праця приводить до технологічних порушень на будівництві та до уповільнення темпів робіт.
Інформація	Недостатня, обмежена або неправдива інформація може привести до значних збитків або порушення діяльності підприємства. Технічні засоби збереження та передачі інформації повинні бути надійно захищені від вірусних атак та проникнення сторонніх осіб. Інформація, яка належить до комерційної таємниці, повинна бути належним чином захищена, так як її розголошення може нанести значний збиток господарській діяльності будівельного підприємства.

Джерело: складено автором

Враховуючи різні пропозиції науковців щодо методичного інструментарію, який пропонується застосовувати для ідентифікації загроз економічній безпеці будівельного підприємства пропонується всі загрози ідентифікувати відображаючи їх у «Матриці ідентифікації загроз економічній безпеці будівельного підприємству», в якій доцільно ідентифікувати загрози за виділеними складовими економічній безпеці та за розрахованими рангами загроз. Ранги загроз пропонується визначати за наступними параметрами, які розраховуються у кількісному виразі: 1-й параметр (r_1) – ймовірність перетворення загрози у ризик (оцінюється за шкалою від 1 до 10, в якій 1- висока ступінь ймовірності, 10 – низька ступінь ймовірності); 2-й параметр (r_2) - ймовірність нанесення збитків за величиною можливих матеріальних втрат (оцінюється за шкалою від 1 до 10, в якій 1- висока ступінь ймовірності, 10 – низька ступінь ймовірності); 3-й параметр (r_3)– ймовірність усунення загрози (оцінюється за шкалою від 1 до 10, в якій 1- висока ступінь

ймовірності, 10 – низька ступінь ймовірності). Підсумковий ранг загрози пропонується розраховувати за наступною формулою (1):

$$R_j = \sqrt[3]{r_1 * r_2 * r_3} \quad (1)$$

За проведеними дослідженнями та розрахунками складено «Матрицю ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства» (табл.3).

Таблиця 3

**Матриця ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці
будівельного підприємства**

Назва складової економічної безпеки будівельного підприємства	Підсумковий ранг загрози (R _j)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Фінансова	1.1.	1.2.		1.4.		1.6.				
2. Виробнича	2.1.	2.2.					2.7.			
3. Інвестиційно-інноваційна	3.1.	3.2.			3.5.					
4. Кадрова				4.4.				4.8.		4.10.
5. Інформаційна		5.2.								
6. Маркетингова	6.1.	6.2.	6.3.							
7. Силова	7.1.	7.2.	7.3.							

Джерело: складено автором

Примітка: 1- найвищий рівень загрози; 10 – найнижчий рівень загрози

Розшифровка позначок в матриці:

- 1.1. Значні розміри дебіторської заборгованості
- 1.2. Зменшення доходу та прибутку підприємства
- 1.4. Відсутність достатньої кількості фінансових ресурсів для розвитку будівельного підприємства
- 1.6. Неefективна цінова політика
- 2.1. Повільні темпи механізації та автоматизації процесів.
- 2.2. Наростання ступеня зношеності основних фондів підприємства.
- 2.7. Відсталість від передових технологій.
- 3.1. Відсутність власних розробок та інновацій в галузі техніко-технологічного оснащення підприємства.
- 3.2. Недостатність інвестиційних ресурсів для розвитку будівельного підприємства.
- 3.5. Неefективність державної підтримки внутрішніх та зовнішніх інвесторів (низький рівень реалізації економічних, політичних та соціальних гарантій).
- 4.4. Недостатня увага керівництва до вчасного підвищення рівня кваліфікації кадрів.
- 4.8. Недостатній рівень ефективності виконання функціональних обов'язків промислово-виробничого персоналу.
- 4.10. Підвищення віку робітників в зв'язку із демографічною ситуацією.
- 5.2. Необхідність оновлення захисту інформаційних систем та засобів обробки інформації на будівельному підприємстві.
- 6.1. Відсутність таргетированої реклами будівельної продукції через Інтернет та соціальні мережі.

- 6.2. Відсутність кваліфікованих спеціалістів з Інтернет-маркетингу.
- 6.3. Зниження рівня оновлення пропозиції за прийнятними для споживачів цінами.
- 7.1. Недостатній рівень індивідуального захисту робітників.
- 7.2. Відсутність сучасних засобів спостереження.
- 7.3. Посилення охорони будівельного майданчика.

Застосування різноманітних методичних інструментів ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства дозволяє підприємству вчасно налагоджувати свої захисні механізми. Для своєчасного попередження загроз доцільно запроваджувати систему ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства. Доцільно запровадити дію системи моніторингу загроз економічній безпеці разом із системою моніторингу рівня економічної безпеки підприємства. Запровадження систем моніторингу надасть можливість вчасно реагувати на можливі загрози та розробляти заходи щодо їх попередження або усунення.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ефективна система економічної безпеки будівельного підприємства потребує здійснення діагностики та моніторингу всіх видів загроз: зовнішнього та внутрішнього середовища, за джерелами виникнення, за ймовірністю настання, за ймовірністю нанесення збитків та величиною можливих матеріальних втрат. За запропонованим методичним інструментарієм «матрицею ідентифікації та оцінки загроз економічній безпеці будівельного підприємства» можна виділяти найбільш важливі загрози економічній безпеці будівельного підприємства, які потребують першочергової уваги з боку апарату управління. Налагоджена на підприємстві система моніторингу рівня економічної безпеки та ідентифікації загроз дозволять підприємству вчасно відреагувати на небезпечну ситуацію і уникнути фінансових збитків. Доцільно скласти план запобігання загрозам або уникнення загроз, звертаючи особливу увагу на реально існуючі загрози та загрози, які можуть привести до значних фінансових збитків або матеріальних втрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лойко В.В. Загрози економічній безпеці промислового підприємства: сутність та класифікація. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4372>
2. Лойко В.В., Руденко М.В. Загрози економічній безпеці будівельних підприємств у сучасних умовах господарювання. The 12 th International scientific and practical conference «IMPACT OF MODERNITY ON SCIENCE AND PRACTICE» (12-13 April, 2020). Edmonton, Canada 2020. Pp. 440-443. (678 p.) URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XII-Conference-13-14-Edmonton-Canada.pdf>
3. Іванків О. Діагностика загрози економічній безпеці підприємства й напрями їх нівелювання в умовах євроінтеграційних процесів. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 1. С. 44 – 45.
4. Колісніченко П.Т. Загрози, ризики та небезпеки в системі економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 24. Частина 1. С. 56 – 59.
5. Лаптев М.С. Загрози економічній безпеці підприємства в сучасних умовах. *Вчені записки університету «КРОК»*. 2016. Вип. 44. С. 111-116.
6. Хіміч О.В. Ідентифікація загроз економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Вип. 37. С. 45-49.
7. Петренко О.В., Антоненко В.М. Економічна безпека підприємства: загрози та шляхи їх пересічення. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 328 – 333.
8. Адонін С.В., Калашнікова Ю.М. Проблеми оцінки економічної безпеки сучасного підприємства. *Економічний простір*. 2019. № 148. С. 106 -115.
9. Утенкова К.О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 44 – 50.
10. Кристиняк Б.Д. Визначення загроз для економічної безпеки малого підприємства та формування алгоритму протидії їм. *Наукові записки*. 2016. № 2(53). С. 270 – 276.

11. Кушнірук А.О. Ідентифікація внутрішніх та зовнішніх загроз системи економічної безпеки будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2015. Вип. 33. С. 174 – 184.
12. Чорна М.В. Класифікація загроз економічної безпеки підприємств галузі будівництва. URL: http://www.rusnauka.com/19_AND_2012/
13. Пархоменко Н.О. Особливості управління економічною безпекою будівельного підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7877>
14. Лойко В.В., Руденко М.В., Руденко В.С. Динаміка розвитку будівельних підприємств України та міста Києва в контексті забезпечення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8058>
15. Лойко В.В., Маляр С.А., Лукашук А.І. Аналіз сучасного стану житлово-комунальної інфраструктури міста Києва. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7561>
16. Лойко В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Методичний інструментарій аналізу сучасного стану та оцінки перспектив розвитку житлового фонду України. *Global science and education in the modern realities '2020. International scientific conference, August 26-27, 2020, Seattle, Washington, USA.* p.189-192.
17. Про національну безпеку України : Закон України No 2469-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 25.06.2021)
18. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=821> (дата звернення: 25.06.2021).
19. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 29.06.2021).

Руденко Николай Викторович

аспирант,

Национальный университет «Черниговская политехника»,

г. Чернигов, Украина

ORCID: ID 0000-0003-3134-5354

e-mail: mvrudenko@i.ua

МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ИССЛЕДОВАНИЯ УГРОЗ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. Статья посвящена методическому инструментарию исследования угроз экономической безопасности строительных предприятий. Проанализирована сущность понятия «угроза». Обосновано, что «угроза» — это негативное воздействие или действие, которое может иметь негативные последствия. Проведен анализ основных технико-экономических показателей развития строительных предприятий Украины за период 2016-2020 гг. Сделан вывод о тенденции роста количества строительных предприятий (на 28,90 % за пять последних лет), более медленного роста количества работников на строительных предприятиях (на 8,79 % за период 2016-2020 гг.). Доля строительных предприятий, получивших прибыль, составила в 2020 70,8 % от общего количества строительных предприятий в Украине, что вдвое превысило долю строительных предприятий, получивших убыток (в 2020 29,2 %). Проанализирован методический инструментарий идентификации угроз экономической безопасности, предложенный другими авторами. Предложенный методический инструментарий идентификации угроз экономической безопасности строительного предприятия за объектами или источниками их возникновения. Разработан инструментарий на основе матрицы идентификации и оценки угроз экономической безопасности строительного предприятия. Предложен алгоритм расчета итогового ранга угрозы (R_j). Проведены расчеты итогового ранга угрозы экономической безопасности строительного предприятия на конкретном примере. Сделан вывод, что применение различных методических инструментов идентификации и оценки угроз экономической безопасности строительного предприятия позволяет предприятию своевременно налаживать свои защитные механизмы. Рекомендовано введение систем мониторинга уровня экономической безопасности и идентификации угроз, что позволит строительному предприятию своевременно реагировать на возможные угрозы и разрабатывать мероприятия по их предупреждению или устранению.

Ключевые слова: строительные предприятия; экономическая безопасность; угрозы; риски; идентификация; методический инструментарий.

Rudenko Mykola

postgraduate,
Chernihiv Polytechnic National University,
Chernihiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-3134-5354
e-mail: mvrudenko@i.ua

METHODOLOGICAL TOOLS FOR STUDYING THREATS TO ECONOMIC SECURITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Annotation. The article is devoted to the methodological tools of research of threats to economic security of construction enterprises. The essence of the concept of "threat" is analyzed. It is substantiated that a "threat" is a negative action or an action that may have negative consequences. The analysis of the main technical and economic indicators of development of construction enterprises of Ukraine for the period 2016-2020. It is concluded that the number of construction companies is growing (by 28.90% over the last five years), the number of employees in construction companies is growing more slowly (by 8.79% for the period 2016-2020). The share of construction companies that made a profit in 2020 was 70.8% of the total number of construction companies in Ukraine, which was twice the share of construction companies that suffered a loss (in 2020, 29.2%). The methodological tools for identifying threats to economic security, which are proposed by other authors, are analyzed. The methodical toolkit of identification of threats to economic safety of the building enterprise on objects or sources of their occurrence is offered. Tools based on the matrix of identification and assessment of threats to the economic security of the construction company have been developed. An algorithm for calculating the final threat rank (R_j) is proposed. The calculations of the final rank of the threat to the economic security of the construction company on a specific example. It is concluded that the use of various methodological tools for identification and assessment of threats to the economic security of the construction company allows the company to timely establish its protective mechanisms. It is recommended to introduce systems for monitoring the level of economic security and identification of threats, which will allow the construction company to respond in a timely manner to possible threats and develop measures to prevent or eliminate them.

Key words: construction enterprises; economic security; threats; risks; identification; methodical tools.

REFERENCES

1. Loiko, V.V. (2015). Zahrozy ekonomichnij bezpetsi promysloвого pidpryemstva: sutnist' ta klasyfikatsiia. [Threats to the economic security of an industrial enterprise: essence and classification]. *Efektivna ekonomika*. 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4372> [in Ukrainian].
2. Loiko, V.V., Rudenko, M.V. (2020). Zahrozy ekonomichnij bezpetsi budivel'nykh pidpryemstv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia. [Threats to the economic security of construction companies in modern economic conditions]. The 12 th International scientific and practical conference «IMPACT OF MODERNITY ON SCIENCE AND PRACTICE» (12-13 April, 2020). Edmonton, Canada. Pp. 440-443. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XII-Conference-13-14-Edmonton-Canada.pdf> [in Ukrainian].
3. Ivankiv, O. (2016). Diahnostyka zahrozy ekonomichnij bezpetsi pidpryemstva j napriamy ikh niveliuvannia v umovakh ievrointehratsijnykh protsesiv. [Diagnosis of the threat to economic security of the enterprise and the direction of their leveling in terms of european integration processes]. *Ekonomichnyj chasopys Skhidnoevropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 1, 44-45. [in Ukrainian].
4. Kolisnichenko, P.T. (2017). Zahrozy, ryzyky ta nebezpeky v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpryemstva. [Threats, risks and dangers in the system of economic security of the enterprise]. *Naukovyj Visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*. Vol, 24, part 1, 56-59. [in Ukrainian].
5. Laptev, M.S. (2016). Zahrozy ekonomichnij bezpetsi pidpryemstva v suchasnykh umovakh. [Threats to the economic security of the enterprise in modern conditions]. *Vcheni zapysky universytetu «KROK»*, 44, 111-116. [in Ukrainian].
6. Khimich, O.V. (2020). Identyfikatsiia zahroz ekonomichnij bezpetsi pidpryemstva: teoretychnyj aspekt. [Identification of threats to economic security of the enterprise: theoretical aspect]. *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, 37, 45-49. [in Ukrainian].
7. Petrenko, O.V., Antonenko, V.M. (2016). Ekonomichna bezpeka pidpryemstva: zahrozy ta shliakhy ikh peresichennia. [Economic security of the enterprise: threats and ways to cross them]. *Ekonomika i suspil'stvo*, 2, 328 – 333. [in Ukrainian].
8. Adonin, S.V., Kalashnikov, V.M. (2019). Problemy otsinky ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpryemstva. [Problems of economic security assessment of a modern enterprise]. *Ekonomichnyj prostir*, 148, 106 -115. [in Ukrainian].

9. Utenkova, K.O. (2019). Destabilizuiuchi chynnyky zovnishn'oho i vnutrishn'oho seredovyscha pidprijemstva ta ikh vplyv na ekonomichnu bezpeku. [Destabilizing factors of the external and internal environment of the enterprise and their impact on economic security]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 44 – 50. [in Ukrainian].
10. Kristinyak, B.D. (2016). Vyznachennia zahroz dlia ekonomichnoi bezpeky maloho pidprijemstva ta formuvannia alhorytmu protydii im. [Identification of threats to the economic security of a small enterprise and the formation of an algorithm to counter them]. *Naukovi zapysky*, 2 (53), 270 – 276. [in Ukrainian].
11. Kushniruk, A.O. (2015). Identyfikatsiia vnutrishnikh ta zovnishnikh zahroz systemy ekonomichnoi bezpeky budivel'nykh pidprijemstv [Identification of internal and external threats to the economic security system of construction companies]. *Shliakhy pidvyschennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 33, 174 – 184. [in Ukrainian].
12. Chorna, M.V. (2021). Klasyfikatsiia zahroz ekonomichnoi bezpeky pidprijemstv haluzi budivnytstva [Classification of threats to economic security of enterprises in the construction industry]. URL: http://www.rusnauka.com/19_AND_2012/ [in Ukrainian].
13. Parkhomenko, N.O. (2020). Osoblyvosti upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu budivel'noho pidprijemstva. [Features of economic security management of a construction company]. *Efektyvna ekonomika*. 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7877> [in Ukrainian].
14. Loiko, V.V., Rudenko, M.V., Rudenko, V.S. (2020). Dynamika rozvytku budivel'nykh pidprijemstv Ukrainy ta mista Kyieva v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky. [Dynamics of development of construction enterprises of Ukraine and the city of Kyiv in the context of economic security]. *Efektyvna ekonomika*, 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8058> [in Ukrainian].
15. Loiko, V.V., Maliar, S.A., Lukashuk, A.I. (2020). Analiz suchasnoho stanu zhytlovo-komunal'noi infrastruktury mista Kyieva. [Analysis of the current state of housing and communal infrastructure of the city of Kyiv]. *Efektyvna ekonomika*, 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7561> [in Ukrainian].
16. Loiko, V.V., Maliar, S.A., Rudenko, M.V. (2020). Metodychnyj instrumentarij analizu suchasnoho stanu ta otsinky perspektyv rozvytku zhytlovoho fondu Ukrainy. [Methodical tools for analyzing the current state and assessing the prospects for the development of housing in Ukraine]. Global science and education in the modern realities '2020. International scientific conference, August 26-27, 2020, Seattle, Washington, USA, 189-192. [in Ukrainian].
17. Pro natsionalnu bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy # 2469-VIII vid 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (accessed June 25, 2021).
18. Mihus I.P., Laptiev S.M. (2016). Neobkhidnist rozmezhuvannia poniat “zahroza” ta “ryzyk” pry diahnostytsi bezpeky subiektiv hospodariuvannia [The need to understand the threat and the “rizik” with the diagnosis of the safety of the sub’s state donations]. *Efektyvna ekonomika*, no. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (accessed June 25, 2021).
19. Official site of the state statistics service of Ukraine. (2021). Statistical information. URL: www.ukrstat.gov.ua. (accessed June 25, 2021).

